

MEHMED, CANIM KARDEŞİM...

Hilmi YAVUZ*

[Bu yazı, bundan 24 yıl önce, 11 Temmuz 1987'de, Susurluk'ta bir trafik kazasında yitirdiğimiz, çok sevgili dostum Prof.Dr. Mehmed Çavuşoğlu için hazırlanan Armađan Kitap için yazılmıştır.]

'Deli Laz geliyor!' Bodrum'un Kumbahçe Mahallesi Dere Sokak'ta 44 numaralı evin hanımının, taa yolun başından 'Nuran Sultan!...' diye seslenildiğini duyar duymaz, gülererek eşine söylediği buydu: 'Deli Laz geliyor!..'

'Deli laz!' aslında Mehmed Çavuşoğlu'nu niteleyen, yerine tastamam oturmuş sözlerden biriydi hiç kuşkusuz. Eşimin bu sözleri, onun ve elbette benim, Çavuşoğlu'na duyduğumuz dostluklandı; tıpkı Sait Faik'in 'Panco'nun Rüyası' adlı o benzersiz öyküsündeki gibi: Hani Panco'nun babası, yatakta sabah keyfi yapan Panco'ya çıkışır da, 'Panco, eşek Panco! Tembel Panco. Geç kalacağız' der ya, işte öyle: Panco 'Eşek ve tembel kelimelerindeki dostluğu her zaman hatırlayacağım' diye düşünür. Nuran'ın 'Deli Laz'ı da bunun gibiydi işte: Dostlukla doluydu!

Bodrum yazları! Mehmed'i ya Karabađlar'da, yamaçta, yukarılarda, o Turgutreis koyuna bakan evinde, ya da Fener'de, Mustafa Çürük'ün o yıllarda (bundan 'rubu'u asır önce!) sadece salaş bir çardaktan ibaret olan lokantasında hatırlıyorum şimdi. Turgutreis'te buluşmuş olurduk çoğu kez, Fener'e, günübirlik denize gitmek için. Mehmed, Emine ve Mehmed Sami (oniki ,onüç yaşlarında olmalıydı!) Karabađlar'dan inerler, beni, Nuran'ı, Ayşe'yi, Ali'yi ve Ömer'i Turgutreis'ten alırlar, (o araba hepimizi nasıl alırdı, şimdi düşünüyorum da!) doğruca Fener'e giderdik. Mehmed, mayosunu giyer, zıpkınını alır ve denizde ava çıkardı: Kural, onun avlayıp getirdiği balıkları yemekti çünkü! Denize girilir, çardakta oturulur, çocuklar acıkır, aradan saatler geçmiş olmasına rağmen Çavuşoğlu görünmezdi ortalıkta. Emine, sonunda sabredemez, Mehmet Sami'ye 'Git, babana bak!' demek durumunda kalırdı. Mehmet Sami bir süre sonra gülererek

* Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Türk Edebiyatı Bölümü, h_yavuz@live.com

döner, ‘babam, bir kayanın üstünde uyuyakalmış!’ derdi. Neden sonra Çavuşoğlu sükün eder, balıkları Mustafa’ya verir, pişirilmesine nezaret ederdi... Nuran’a göre Mehmed’in denizde beş altı saat kalması, onun ‘Deli Laz’lığının şaşmaz bir kanıtı idi...

Mehmet’in bir de tüpsüz dalma maceraları vardır. Denize, Vona’nın çaylarında çimer gibi daldı; -ne tüp, ne başka bir şey! Kaç defa, bu koşullarda denize dalmaması konusunda uyardık, ama dinleyen kim! Sonunda olacak olan oldu ve Mehmed’in kulak zarı patladı. Hiç unutmuyorum: Denizden kulağı kanayarak çıkmış ve elbette hepimizin ödünü patlatmıştı. Bu olaydan sonra bir daha dalmaz, diye düşündük ve elbette yanıldık. ‘Deli Laz’ bildiğini okumaya devam ediyordu...

Anılar, nasıl da yakına geliyor! Bir keresinde 1980 yazıdır, Çavuşoğlu’nun İskoçya’dan bir konuğuyla birlikte olduk. Yaşlı İskoç bayan Hazel, eğer belleğim beni yanıltmıyorsa, Mehmed’in Edinburg’da, Walsh’la çalıştığı yıllarda, kaldığı evin sahibi olmalıydı. O yaz, bayan Hazel’den, Çavuşoğlu’na ‘McÇavuş’ demeyi öğrendik. İskoç dilinde ‘Mac’ veya ‘Mc’, bizdeki ‘oğlu’ son ekinin karşılığı; dolayısıyla, ‘Çavuşoğlu’nun İskoçcası ‘McÇavuş’ oluyor! Bayan Hazel, Mehmed’e, ‘MekÇaviş’ diyordu. O yaz, Nuran, ben ve çocuklar, Mehmed’e ‘MekÇaviş’ diye seslendik; -elbette Bayan Hazel’e saygımızdan ötürü!!!

Mehmed’in, sorumluluk duygusuna hep hayran kalmışım. Mehmed Sami, Emine ve Mehmed Çavuşoğlu’ların tek çocukları, İstanbul Erkek Lisesi’nde okuyordu ve Almanca öğrenmişti. Oysa Mehmed, Mehmed Sami’nin İngilizcesini de ilerletmesini düşünmüş olmalı ki, yanılmıyorsam 1981 yazında, bu defa da, Desmond adında Mehmed Sami akranı bir İngiliz (yoksa İskoç muydu?) çocukla görüldü. Oğlan çok ciddi bir çocuk; arasıra, sanırsam bir yıl önce Nobel Barış Ödülü’nü almış olan Afrikalı rahip Desmond Tutu’nun adından esinlenerek ona ‘Tutu!’ diye seslenir olduğumuzda, suratımı asışını hiç unutamam...

Mehmed’le olan dostluğumuzun tarihi eskidir. Ben, şimdi, 70’li, 80’li yıllardan daha geriye, Üniversite’de öğrenci olduğumuz yıllara dönmek istiyorum. Onunla beni, büyük olasılıkla Yağmur Atsız tanıştırmış olmalıdır. Yağmur’un anılarından, onun Mehmed’le, Erol Güngör’le lise yıllarından beri tanışıyor olduklarını biliyorum. Yağmur’un, Hukuk Fakültesi kantininde ‘A’ dergisini çıkaran genç ve solcu takımına, yani bizim takıma takılmaya başlaması, Çavuşoğlu, Erol Güngör, Mehmet Genç, Kadir Mısırlıoğlu ve

Mehmed, Canım Kardeşim...

öteki bazı ‘Marmaratör’lerle tanışmamıza vesile olmuştur. Mehmed de Hukuk’a kaydını yaptırmıştı, ama gönlü Edebiyat Fakültesi’ndeydi.

Az tartışmamışızdır onunla. Beni ‘solcu’ bellediği için söylemediğini bırakmamıştır. Haydarpaşa Lisesi’ndeyken oradaki ‘solcu’larla, meselâ Adnan Tayiz gibi, meselâ Tanju Cılızoğlu gibi, fena hâlde takıştığından, hatta ciddi kavgalara kadar uzanan durumların yaşanmış olduğundan haberim vardı elbet: Mehmed’in çabuk parlayan bir tabiatı, ama bir çocuk kadar saf ve temiz bir kalbi olduğunu anladıktan sonra, ilişkilerimiz düzeldi. Bazı ortak ilgilere de birleştik: İkimiz de Divan şiirini seviyorduk, karşılıklı beyitler okuyor, zaman zaman da beni sınava çekiyordu: Ali Nihat Tarlan ‘ekolü’ndendi ne de olsa ve ona göre Divan şiirini bilmek, Yahya Kemal ya da Ahmet Hamdi Tanpınar gibi, bu şiirden ‘estetçe’ bir haz duymak değil, o şiirin gizlediği anlamları açığa çıkarmaktı. Bir keresinde, şimdi hangi Divan şairine ait olduğunu anımsamadığım bir beytini okumuş, o beyitte ay’ın erken doğmuş olmasının ne anlama geldiğini sormuştu. Ben, beytin anlamının değil, kötü bir beyit oluşunun beni daha çok ilgilendirdiğini söyleyince de küplere binmiş, bana sıkı bir fırça atmıştı. Meğer ay’ın erken doğmuş olması, bir şehzadenin ‘prematüre’ doğmuş olduğunu imliyor imiş!

O gün bununla da yetinmedi. Olay Bodrum’da, bizim Kumbahçe Mahallesi, Dere Sokaktaki evde geçiyor. Çavuşoğlu tutturdu: ‘Bu beytin anlamını, Cevdet Hoca (Cevdet Kudret’i kastediyordu) da bilmez!’ diye. Cevdet Hoca, Bodrum’da yaşıyor ve onunla ve eşi İhsan Hanım’la sık sık ve ailece görüşüyoruz. Mehmed de bizim bu ahablığımızı biliyor. İlle ‘sor!’ diye ısrar ediyor. Çaresiz, ‘Peki, sorarım!’ dedim, ama sormadım; Mehmed de ertesi gün unutmıştu zaten...

Hani, Mehmet ‘sağcı’ ya, özellikle onu, Bodrum’da sık sık birlikte olduğumuz solcu ‘eski tüfek’ ağabeylerimizle karşılaştırmak istemiyorum. Ama bir keresinde olanlar oldu: Bir akşam, bizim evin bahçesinde Kadir Abi (Vedat Türkali) ve eşi Merih Abla ile oturuyoruz: Kapı açıldı, içeriye Mehmed girdi: Nuran da ben de ne yapacağımızı şaşırдық, doğrusu, şaşırırmaktan öte, ürktük de! Sonunda Nuran kendini toparladı, sanki hiçbirşey yokmuş gibi, Mehmed’e Vedat Türkali’yi tanıştırdı. Ben, dehşet içinde, neler olacak diye beklerken, Mehmed’le Kadir Abi, bir Türkoloji muhabbetine girdiler ki, demeyin gitsin! Kadir Abi de İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı mezunu, edebiyat öğretmeni ya, ikisi bir süre sonra canciğer kuzu sarması oldular. Mehmed, bu tanışmadan sonra Kadir

Abi'leri, bizimle birlikte kaç defa Fener'e, Mustafa'da balık yemeğe (ama illa kendi tuttukları olmak koşuluyla!) davet etmiştir...

Aslında Mehmet, solu ve solcuları hep merak etmiştir. Turgutreis'te, en sık görüştüğü dostlarından biri, Ajlan Sayılğan'dı. Bir kuşak 'solcu'nun en nefret ettiği adam! Beni Ajlan Sayılğan'la tanıştırmak istemiştir, ama olmadı.

Mimarsinan Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığına getirildikten sonra Mehmed'le, 1984'den 1987 yazına kadar, haftanın üç ya da dört günü, Fakülte'deki odasında sık sık lâflamışızdır. Zaman zaman, beni, asistanları Mehmet Kalpaklı ve Rahim Tarım'ı alır, Beşiktaş'ta köfteciye giderdik. O meş'um 1987 Temmuz'unda, ben, sınav notlarını teslim ettikten sonra Çavuşoğlu'na uğrayıp Bodrum'a ne zaman geleceklerini sordum. Ben hemen ertesi günü gidiyordum Bodrum'a, Nuran sonradan gelecekti.

Mehmet, Emine'nin izni dolayısıyla (Sınai Kalkınma Bankasında uzman olarak çalışıyordu Emine), ancak Temmuz ortalarında gelebileceklerini söyledi. Bodrum'da görüşmek üzere vedalaştık.

O meşum günün akşam üzereydi. Abdullah Uçman'dan bir telgraf getirdi postacı. Dere Sokak'taki evin bahçesinde oturuyordum. Telgrafi okudum ve öylece kalakaldım. Sanki yaz güneşi göç etmişti gökyüzünden, birden bir bulut üşürmesi! Güneşin göç ettiği yerde duramazdım, o gece otobüsle döndüm İstanbul'a. Emine ve Mehmet Sami, Cerrahpaşa'da yatıyorlardı. Nuran da oradaydı, Emine'nin başucunda...

Ölüm, onu çocukken Vona'da çimdiği derelerden almış, Susurluk'taki kuru bir çayın kenarına bırakmıştı...